

КОРОТКІ ВІДОМОСТІ З ГЕМОЛОГІЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ

SHORT INFORMATION ABOUT GEMMOLOGICAL SCIENCE AND PRACTICE

Огляд експортно-імпортних операцій з декоративним камінням в Україні у 2007 році

ОЛЕГ ГЕЛЕТА,
кандидат геологічних наук

УДК 553.61. В публікації зображено статистичний огляд зовнішньоекономічних операцій з декоративним камінням в Україні в 2007 році. В статті приведено інформацію про обсяги та основні країни-імпортери експортованого декоративного каміння з місць походження в Україні, а також про імпортовані природні камені з розподілом за типами та країнами походження.

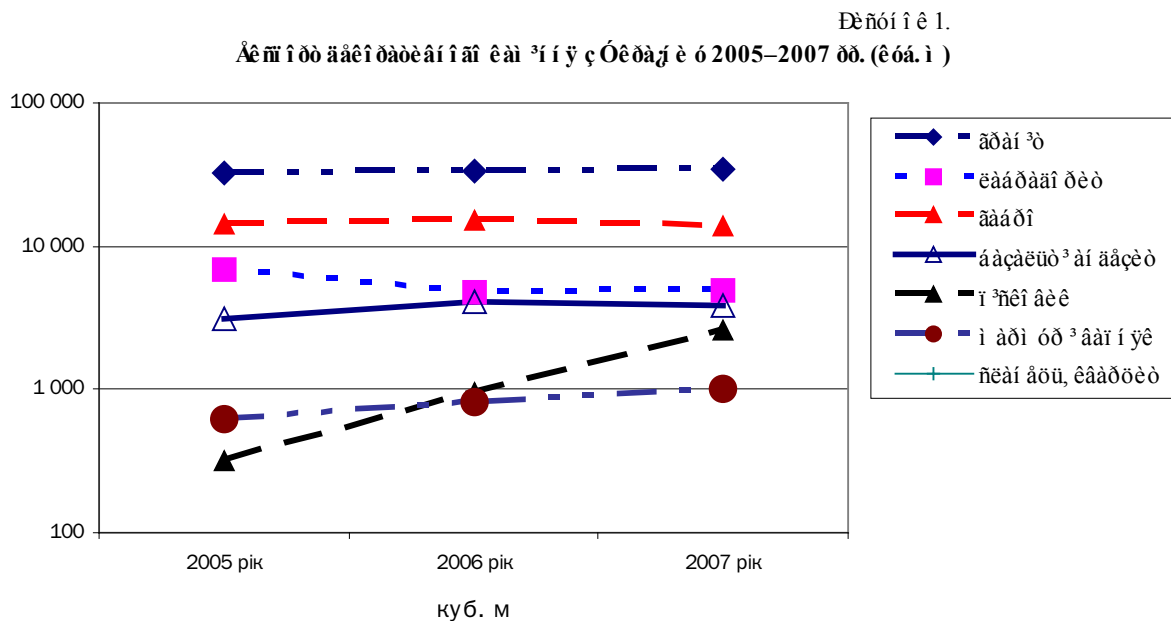
This article presents a review of external economic operations with decorative stones for Ukraine in 2007. It shows also volumes for Ukrainian decorative stones being exported, basic importing countries, as well as volumes for imported natural stones by types and countries of origin.

Державний гемологічний центр України провів аналіз статистичних даних щодо зовнішньоекономічних операцій, які здійснювались у 2007 році з декоративним камінням.

Загальний обсяг експортованого з України декоративного каміння у 2007 році склав 61,52 тис. м³ на загальну суму 37,3 млн. доларів США, що порівняно з 2005 роком збільшилось на 3,98 тис. м³, а в грошовому еквіваленті – на 6,45 млн. доларів США (рисунок 1). Найбільшими споживачами природного каміння з України були будівельна галузь (тут цей матеріал використовують для архітектурно-будівельних та оздоблювальних виробів тощо) і сектор виробництва ритуальних пам'ятників.

Протягом 2007 року з України експортувалось сировинних блоків та виробів з природного каміння із:

- граніту – 34,9 тис. м³ на суму 20,98 млн. доларів США;
- габро – 14,02 тис. м³ на суму 11,09 млн. доларів США;
- лабрадориту – 4,95 тис. м³ на суму 3,18 млн. доларів США;
- базальту і андезиту – 3,88 тис. м³ на суму 1,34 млн. доларів США;
- пісковіку – 2,59 тис. м³ на суму 0,62 млн. доларів США;
- мармуру і вапняку – 1,02 тис. м³ на суму 0,12 млн. доларів США.

Частка від загального обсягу експорту сировинних блоків становила 48%, бруківки – 24%, готових виробів – 28%.

Потенціал родовищ граніту в Україні чималий, повністю свої можливості як каменедобувна країна вона ще розкрила. Природне каміння в Україні видобувається вже понад 100 років, а деякі родовища почали розроблятися у I половині XIX сторіччя. Майже половина експортованого каміння – це сировинні блоки, продукція, яка має мінімальну додану вартість. А основний прибуток отримують іноземні каменеобробники. При цьому вітчизняним каменярам вийти на світовий ринок із своїми блоками буває досить важко, так як, скажімо, з лабрадоритом. Італійські трейдери скуповують усі якісні блоки лабрадориту в Україні та перепродують їх у себе на батьківщині або переробляють на продукцію, яку експортують до країн усього світу. А спроби українських каменедобувників вийти на італійський ринок ретельно блокуються.

Разом з тим, на українському ринку спостерігається дефіцит товарних блоків. У 2007 році було імпортовано понад 600 куб. м блоків гірських порід на суму більше 280 тис. доларів США, які входять до групи декоративного каміння “граніт”.

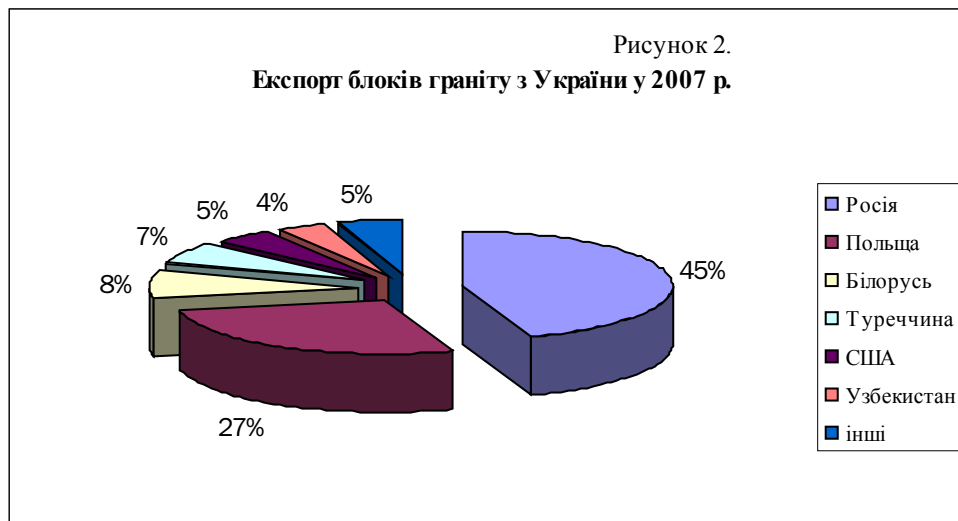
Протягом останніх років спостерігається реекспорт декоративного каміння, коли імпортовані напівфабрикати обробляються та експортуються до Росії, Білорусі, Молдови.

Експорт сировинних блоків

У категорії “сировинні блоки” розглядаються безпосередньо блоки, бутовий камінь, уламки гірських порід для створення садово-паркових та ландшафтних композицій, які отримали у заборі кар’єрів (сюди не входять плити колоті з пісковика, гнейсу, сланцю).

Експорт сировинних блоків граніту у 2007 році в найбільших обсягах здійснювався до Росії (45% від обсягів експорту гранітних блоків), Польщі – 27% та Білорусі – 8% (рисунки 2). Загалом у 2007 році було експортовано 19,4 тис. куб. м сировинних блоків граніту на суму 37,3 млн. доларів США, що у порівнянні з попереднім 2006 роком є майже на однаковому рівні. Частки блоків, що експортуються та обробляються на внутрішньому ринку України, для різних родовищ не однакові. Наприклад, 10% від обсягу видобутих блоків граніту Покоствіського родовища експортуються за кордон, а 90% переробляється на вітчизняних підприємствах. Певна частина переробленої продукції також експортуються. Для Маславського родовища таке співвідношення складає відповідно в межах 60%, що експортуються, і 40%, що переробляється в Україні, для Межирицького також – 60% і 40%, для Капустинського (ЗАТ “Елгран”), навпаки, – 25% і 75%.

Пояснюється це попитом на світовому ринку завдяки текстурно-колеристичним характеристикам гранітів різних родовищ, якістю товарних блоків та наявністю каменеобробної бази у підприємств, що є власниками кар’єрів.

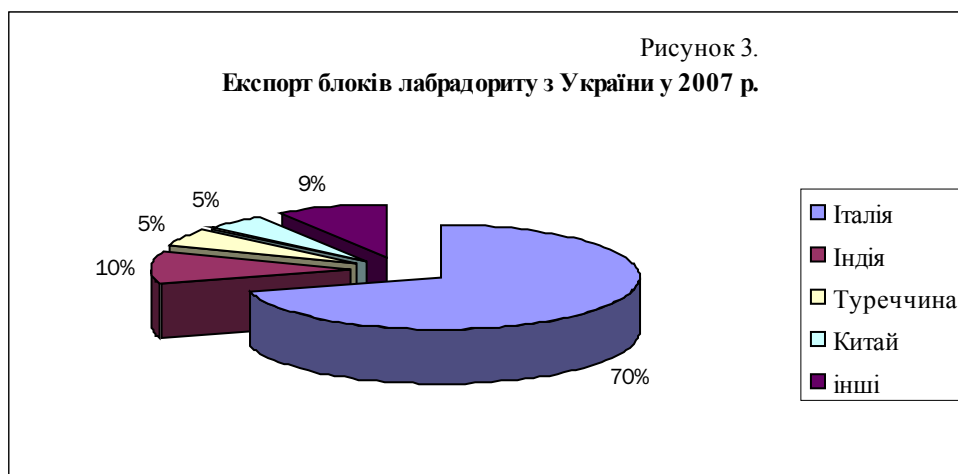

Найбільше було експортовано гранітних блоків з Капустинського, Омелянівського, Токівського, Межирицького родовищ (табл. 1).

Таблиця 1. Експорт блоків граніту з родовищ України у 2007 р.

родовище	кількість, м ³	кількість, %
Капустинське	5 951,78	31%
Омелянівське	3 956,33	20%
Токівське	2 588,96	13%
Межирицьке	2 470,37	13%
інші	4 405,5	23%
всього	19 372,96	100%

Основним споживачем сировинних блоків лабрадориту протягом багатьох років поспіль залишається Італія, куди було експортовано 70% видобутих блоків цього виду декоративного каміння. Також експортувався лабрадорит у блоках до Індії – 10%, Туреччини – 5%, Китаю – 5%. (рисунок 3).

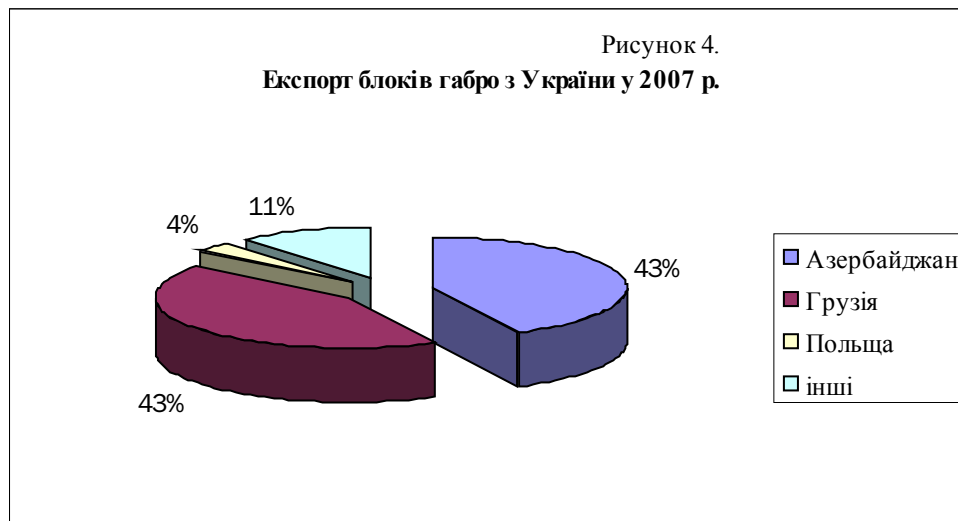

Загалом було відправлено на експорт лабрадориту у блоках 4,8 тис. куб. м на суму 2,8 млн. доларів США. Родовища лабрадориту, з яких найбільше було експортовано блоків, показані в таблиці 2.

Таблиця 2. Експорт блоків лабрадориту з родовищ України у 2007 р.

родовище	кількість, м ³	кількість, %
Кам'янобрідське	1 786	37%
Осниківське	1 541	32%
Добринське	803	17%
Очеретянське	171	4%
Невирівське	165	3%
інші	319	7%
<i>всього</i>	4 786	100%

Тенденція на ринку щодо експорту блоків габро так само, як і з лабрадориту, є незмінною. У 2007 році блоки габро експортували в основному до Азербайджану та Грузії – по 43% від обсягу експорту блоків габро (рисунок 4). У 2007 році було експортовано блоків габро 2,3 тис. куб. м на суму 667,8 тис. доларів США.

Незважаючи на великі обсяги експорту блоків габро, на внутрішньому ринку спостерігається дефіцит сировинних блоків цього матеріалу. Вартість якісних блоків постійно зростає і сягнула за 1–1,5 тис. доларів США / куб. м, але середньостатистична вартість 1 куб. м блоків українського габро становить 290 доларів США. При цьому відмічено імпорт сировини габро та схожих за текстурно-коліристичними характеристиками порід з Індії та Скандинавії. У таблиці 3 наведено перелік родовищ, з яких найбільше було експортовано блоків габро у 2007 році.

Таблиця 3. Експорт блоків габро з родовищ України у 2007 р.

родовище	кількість, м ³	кількість, %
Буківське-1	759	33%
Буківське-3	350	15%
Сліпчицьке	310	13%
Буківське-2	229	10%
Юлівське	144	6%
Букінське	78	3%
Гацьківське	64	3%
Північнослобідське	53	2%
Бистрїївське	28	1%
інші	284	12%
<i>всього</i>	2 299	100%

Окрім граніту, габро і лабрадориту, у 2007 році також експортувались блоки:

- андезиту та базальту – 1,36 тис. куб. м на суму 302 тис. доларів США,
- мармуризованого вапняку та вапняку – 844 куб. м на суму 51 тис. доларів США,
- пісковіку – 989 куб. м на суму 176 доларів США.

Експорт бруківки

Експорт бруківки, у тому числі каменю бортового та плит для брукування, у 2007 році склав 14,8 тис. м³ на суму 4,3 млн. доларів США. Поступово збільшується кількість підприємств, що запускають у роботу преси для розколювання бруківки та бордюру. Крім того, виготовляється різна за типами оброки продукція – колота, колото-пиляна, пиляно-термооброблена. Для її виготовлення використовують граніт, габро, лабрадорит, базальт. Серед обладнання, яке є на ринку України, найбільшим попитом користуються преси фірми “МЕК”, представником якої є ТОВ “Тома” (м. Рівне). Основними споживачами цієї продукції були Росія, Латвія, Польща, Литва. Найбільше експортувалось гранітної бруківки у порівнянні з іншими типами гірських порід (таблиця 4). До Росії та Литви відправлялась бруківка переважно з граніту, базальту і габро; до Латвії – з граніту і габро; до Польщі, Німеччини – з базальту.

Таблиця 4. Експорт бруківки з України у 2007 р.

сировина	кількість, м ³	кількість, %
граніт	9 577	65%
габро	2 881	19%
базальт	2 193	15%
інші	121	1%
<i>всього</i>	14 773	100%

Експорт виробів

Групу виробів складає товарна продукція з декоративного каміння, яка зазнала додаткової обробки після видобутку з родовищ (розколювання, розпилювання, надання різних фактур поверхні) і придатна для використання як архітектурно-будівельні та оздоблювальні вироби.

Асортимент виробів складався переважно з плитки оздоблювальної, плит неокантованих (слябів), архітектурно-будівельних виробів (колони, кулі, балясини, капітелі, портики, плити накривні тощо), ритуальних пам'ятників.

Обсяг експортованих виробів з граніту склав 6,04 тис. куб. м на суму 9,7 млн. доларів США. Лідером, як і раніше, є продукція з граніту Капустинського та Покостівського родовищ (таблиця 5). Потрібно відмітити, що обсяг експортованих виробів з граніту у 2007 році порівняно з попереднім роком збільшився на 1,25 тис. куб. м. Найбільше було експортовано виробів з граніту до Росії (77% від обсягу експорту виробів з граніту) та Білорусі (10%).

Таблиця 5. Експорт плит та виробів з граніту родовищ України у 2007 р.

родовище	кількість, м ³	кількість, %
Капустинське	2 228	37%
Покостівське	862	14%
Янцівське	764	13%
Токівське	636	11%
Межирицьке	455	8%
Омелянівське	210	3%
Софіївське	153	3%
інші	735	12%
<i>всього</i>	6 042	100%

Окрім виробів з граніту, у 2007 році до Росії і Білорусі екпортувалась більша частина і виробів з лабрадориту (71% і 16% відповідно від обсягів експортованого лабрадориту у виробках). Всього у 2007 році було відправлено на експорт 162 куб. м продукції з лабрадориту на суму 337,4 тис. доларів США. Найбільша кількість виготовленої продукції з лабрадориту була з Осниківського та Невирівського родовищ (таблиця 6).

Таблиця 6. Експорт плит та виробів з лабрадориту родовищ України у 2007 р.

родовище	кількість, м ³	кількість, %
Осниківське	69	43%
Невирівське	38	23%
Добринське	33	20%
Кам'янобрідське	9	5%
Очеретянське	7	4%
інші	6	5%
<i>всього</i>	162	100%

Вироби з габро, а це переважно намогильні пам’ятники та інша ритуальна продукція, експортувались найбільше до Росії (34% від обсягу експортованих виробів з габро), Білорусі (29%), Азербайджану (24%). Лідером тут були вироби з габро Бистрійського, Буківського-1 та Юліївського родовищ (таблиця 7).

Таблиця 7. Експорт плит та виробів з габро родовищ України у 2007 р.

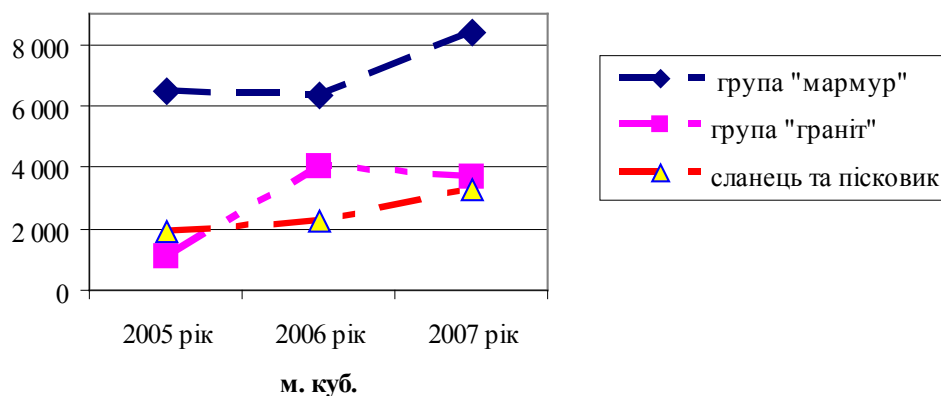
родовище	кількість, м ³	кількість, %
Бистрійське	1 279	14%
Буківське-1	1 049	12%
Юліївське	930	11%
Букінське	822	9%
Сліпчицьке	681	8%
Володимирівське-1	655	7%
Кам’янобрідське	508	6%
Садове	352	4%
Буківське-2	326	4%
Торчинське	301	3%
Іршицьке	245	3%
інші	1 688	19%
всього	8 836	100%

Імпорт декоративного каміння

Незважаючи на те, що в Україні є значний потенціал декоративного каміння, імпорт цього матеріалу постійно збільшується. Так у 2007 році було ввезено виробів та сировинних блоків декоративного каміння групи “граніт” (граніт, сієніт, діабаз, габро та ін.) в кількості 3,7 тис. м³ на суму 2,7 млн. доларів США, групи “мармур” (мармур, вапняк, травертин) в кількості 8,4 тис. м³ на суму 13,2 млн. доларів США (рисунок 5).

Рисунок 5.

Імпорт декоративного каміння в Україну у 2005–2007 рр. (куб. м)

Імпортувалось декоративне каміння до України переважно у вигляді полірованих слябів, плитки, мозаїчних панно, оздоблення камінів, фонтанів та інших архітектурно-оздоблювальних виробів. Загалом імпорт декоративного каміння до України у 2007 році порівняно з попереднім 2006 роком збільшився на 21%.

Декоративне каміння групи “мармур” завозилось із Туреччини, Італії, Китаю, Греції, Іспанії (таблиця 8).

Таблиця 8. Імпорт в Україну у 2007 р. виробів з декоративного каміння, що входять до групи “мармур”

країна	кількість, м ³	кількість, %
Туреччина	3 165	40%
Італія	1 286	16%
Китай	796	10%
Греція	605	8%
Іспанія	380	5%
Індія	311	4%
Єгипет	224	3%
Оман	220	3%
інші	925	11%
<i>всього</i>	7 912	100%

Основними країнами-постачальниками декоративного каміння групи “граніт” були Китай, Індія, Іспанія, Італія (таблиця 9).

Таблиця 9. Імпорт в Україну у 2007 р. виробів з декоративного каміння, що входять до групи “граніт”

країна	кількість, м ³	кількість, %
Китай	2 150	70%
Індія	201	7%
Іспанія	196	6%
Італія	184	6%
Туреччина	113	4%
Вірменія	57	2%
Бразилія	47	2%
інші	98	3%
<i>всього</i>	3 046	100%

Сланці та пісковики завозились із Болгарії, Китаю, Індії в обсязі 3,3 тис. куб. м на суму 934,6 тис. доларів США.

Висновки

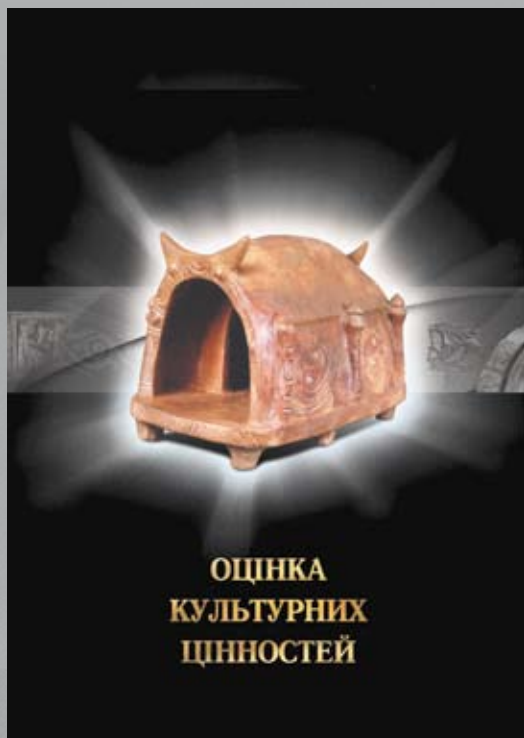
Враховуючи зростання обсягів будівництва в Україні й у світі та підвищення культури використання декоративного каміння, можна прогнозувати зростання обсягів видобутку гірських порід. Відповідно будуть зростати й обсяги експортно-імпортних операцій, а саме: експорт з України граніту, габро, лабрадориту та імпорт мармуру та граніту (таблиця 10).

Таблиця 10. Експорт–імпорт декоративного каміння в Україні у 2005-2007 роках

Декоративне каміння	2005 рік		2006 рік		2007 рік	
	куб. метри	долари США	куб. метри	долари США	куб. метри	долари США
Експорт						
граніт	32 527	16 322 750	33 433	16 686 262	34 992	20 978 389
лабрадорит	6 840	3 843 548	4 833	2 888 842	4 954	3 183 529
габро	14 094	9 617 476	15 031	10 391 580	14 017	11 091 397
базальт і андезит	3 097	822 398	4 038	921 624	3 883	1 344 018
пісковик	315	111 226	943	365 782	2 591	621 300
мармур і вапняк	626	159 656	821	460 516	1 021	121 638
сланець, кварцит	45	18 708	0	0	61	2 614
<i>всього</i>	57 544	30 895 761	59 098	31 714 607	61 519	37 342 884
Імпорт						
група “мармур”	6 462	9 193 051	6 372	12 223 057	8 366	13 173 491
група “граніт”	1 114	1 562 125	4 045	3 465 263	3 690	2 696 882
сланець та пісковик	1 930	403 387	2 222	645 430	3 288	934 633
<i>всього</i>	9 506	11 158 563	12 639	16 333 750	15 345	16 805 006

Для граніту, пісковика, мармуру у 2007 році спостерігається зростання обсягів, а для лабрадориту, габро, базальту – незначне зменшення.

У 2007 році значно збільшився імпорт мармуру, вапняку, травертину порівняно з попередніми роками, але зменшився імпорт граніту та інших подібних до нього порід. Проте при цьому дешевий імпортований граніт (5–10 доларів США / кв. м) складає стратегічну конкуренцію вітчизняним гранітам, і лише певні заходи щодо розширення та переобладнання каменедобувних і обробних підприємств зможуть зберегти на попередньому рівні вітчизняну галузь каменеобробки.

Книга написана за регламентом навчальної програми курсів експертів-оцінювачів при Державному гемологічному центрі України. Розглянуті основні питання ідентифікації, загальної класифікації, наукової атрибуції, визначення якісних характеристик

і прогнозування вартості культурних цінностей. Подані практичні рекомендації щодо визначення споживчої цінності та базової вартості пам'яток культури; описані критерії та методика обрахування їх оціночної вартості, а також представлена добірка стислих нарисів з історії окремих видів пам'яток культури. Для опанування навичками практичної експертизи запропоновані численні приклади атрибуції й оцінки пам'яток культури різних видів.

Видання розраховане на широкий загал працівників музеїв, колекціонерів, аукціоністів та підприємців, зайнятих у сфері торгівлі антикварними речами, а також рекомендоване для повсякденного використання у роботі працівниками митних служб і уповноваженими